

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	1657
Land:	Afghanistan
Kilde:	Landinfo
Titel:	Temanotat: Afghanistan – Situationen for afghanske menn
Udgivet:	20. januar 2025
Optaget på baggrundsmaterialet:	23. juni 2025

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Afghanistan

Situasjonen for afghanske menn

20. januar 2025

© Landinfo 2025

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Fredrik Selmers vei 6

Postboks 2098 Vika

0125 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingstreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

This report focuses on the situation for Afghan men. More than three years after the takeover, the Islamic Emirate of Afghanistan has evolved into a theocracy and a police state where all power is concentrated with the emir. Although Afghan men can participate in various social arenas, all civil and political rights are suspended. There is no room for critical expression or questioning the legitimacy of the de facto authorities. The situation for civil society actors and human rights activists is difficult, and the space for action is continuously shrinking.

For men too, there are dress code requirements, and men are held responsible for the behaviour of female family members. Restrictions have been imposed on men's social life and rules for men's appearance and behaviour. Men can work and get education, but the educational system has been changed with an increased focus on religious education. The humanitarian situation is difficult with high unemployment and widespread poverty.

Sammendrag

Dette temanotatet omhandler situasjonen for afghanske menn. Mer enn tre år etter maktvertakelsen har det islamske emiratet i Afghanistan utviklet seg til et teokrati og en politistat der all makt er samlet hos emiren. Selv om afghanske menn kan delta på en rekke samfunnsarenaer, er alle sivile og politiske rettigheter suspendert. Det er ikke rom for å ytre seg kritisk, eller stille spørsmål ved de facto myndighetenes legitimitet. Situasjonen for sivilsamfunnsaktører og menneskerettsaktivister er vanskelig, og handlingsrommet blir stadig mindre.

Også for menn er det krav til klesdrakt, og menn holdes ansvarlig for kvinnelige familiemedlemmers oppførsel. Det er innført restriksjoner på menns sosiale liv og regler for menns utseende og oppførsel.

Menn kan arbeide og ta utdanning, men utdanningssystemet er endret med økt fokus på religiøs undervisning. Den humanitære situasjonen er vanskelig med høy arbeidsledighet og stor fattigdom.

Innhold

1 Innledning.....	6
2 Utviklingen fortsetter i konservativ retning.....	6
2.1 En usynlig emir som er involvert i stort og smått.....	6
2.2 Teokrati og politistat.....	7
2.3 Sikkerhetssituasjonen	8
2.3.1 Forholdet til Pakistan.....	8
3 Menneskerettighetssituasjonen for menn.....	9
3.1 Hvilke menn kan være utsatt for reaksjoner?	9
3.1.1 Menn som ytrer seg	10
3.1.1.1 Internett og sosiale medier	10
3.1.2 Tidligere myndighetspersoner og sikkerhetspersonell	11
3.1.3 Situasjonen for etniske og religiøse minoriteter	12
3.1.4 Menn som ikke respekterer restriksjonene overfor kvinner	12
3.2 Forekommer tvangsrekruttering til de facto myndighetenes sikkerhetsapparat?	13
4 Situasjonen for menn uten en politisk eller menneskerettslig profil.....	14
4.1 Vanskelig humanitær situasjon.....	14
4.1.1 Mannen er familiens forsørger.....	14
4.1.1.1 Arbeidsmarkedet	15
4.1.1.2 Utgifter til bolig, mat og transport.....	15
4.2 Den nye moralloven angår også menn	16
4.2.1 Håndhevelse av loven.....	16
4.2.2 Hvordan er klesdrakten til afghanske menn?.....	17
4.2.3 Situasjonen for returnerte og vestliggjorte	17
4.3 Færre gutter og unge menn tar utdanning.....	18
4.3.1 Unge menn hjernevaskes	19
4.4 Menn har ikke råd til å gifte seg	19
5 Migrasjonsviljen er stor og grunnene til migrasjon sammensatte	20
5.1 «Hjerneflukt».....	20
5.1.1 Langt flere menn enn kvinner migrerer	21
6 Referanser	22

1 Innledning

Etter at Taliban tok makten i august 2021, har utviklingen i Afghanistan raskt gått i retning av en politistat og teokrati. De facto myndighetene har innført omfattende restriksjoner, særlig for kvinner, og det rapporteres om betydelige og vedvarende menneskerettsbrudd. Dette notatet omhandler afghanske menn og deres situasjon; både menn som er engasjert i sivilsamfunnet eller menneskerettsspørsmål, men også situasjonen for dem uten en særskilt profil.

Ytringsfriheten er under press. Kildesituasjonen i Afghanistan er fortsatt krevende, og kildegrunnlaget er begrenset. Det er få nøytrale og uavhengige kilder som systematisk rapporterer om utviklingen innen menneskerettigheter, sikkerhetssituasjonen og andre forhold av betydning for sivilbefolkningen. Det er grunn til å tro at ikke alle overgrep blir rapportert, og saker som rapporteres, er vanskelig å verifisere. Særlig gjelder det informasjon fra sosiale medier.

2 Utviklingen fortsetter i konservativ retning

Landinfo publiserte i januar 2023 et temanotat om utviklingen av det islamske emiratet, en utvikling som gikk i konservativ retning (Landinfo 2023). Det er fortsatt de konservative kreftene i Taliban-bevegelsen som får gjennomslag. Mannen som ble utpekt som emir av Taliban i 2016, Haibatullah Akhundzada, regnes som en svært konservativ leder og ideolog.

2.1 En usynlig emir som er involvert i stort og smått

Etter maktovertakelsen i august 2021 sitter emiren på toppen av de facto myndighetenes makthierarki, med ubestridt makt. Emiren tar alle viktige beslutninger, og det forventes lojalitet og lydighet overfor hans avgjørelser. Han kontrollerer landets politiske, administrative og religiøse strukturer. Emiratet er med andre ord en sentralisert styringsform hvor all makt ligger i emirens hender. Emiren oppfattes som valgt av Allah, og han kan ikke utfordres, uavhengig av om beslutningene hans er kloke eller ei. Hans avgjørelser er absolutte og må respekteres på alle nivåer. Emiren styrer primært gjennom dekreter. Republikkens grunnlov er ikke lenger gjeldende rett (Freedom House 2024).

Forventningen om at alle lojalt følger emirens ordre, ble tydelig formidlet da han møtte alle guvernørene og provinslederne i Kabul i mai 2024. Alle disse lokale lederne er utnevnt av emiren selv, i tillegg til alle ulemaene, som han også utnevner (internasjonal analytiker, møte juni 2024).

Emiren er svært opptatt av egen sikkerhet, det sirkulerer fortsatt ingen oppdaterte bilder av han. Han gir aldri intervjuer, og møter sjelden folket (Siddique 2024). Dette står i motsetning til de fleste andre autoritære ledere, som holder en høy

profil og er et viktig symbol. Når Haibatullah en sjelden gang er på reise innad i landet, benytter han alltid bil og aldri fly. Han skal ha en styrke på 40 000 mann som beskytter han. Emiren møter kun unntaksvis utlendinger, og han synes å ønske minimal kontakt med det internasjonale samfunnet, både bilateralt og multilateralt (internasjonal analytiker 2024). I den grad emiren møter utlendinger, dreier det seg om representanter fra andre muslimske land som Indonesia, Pakistan og Qatar (Khaama Press 2024).

2.2 Teokrati og politistat

En internasjonal analytiker mener at utviklingen går i to motstridende retninger. På den ene siden er emiratet et teokrati med overordnet mål om å utvikle Afghanistan til en ren shariastat. Samtidig går utviklingen i retning av en politistat med søkelys på mulige trusler og på å regulere folks adferd. De facto myndighetene er i ferd med å bli svært byråkratiske. Dette har resultert i bitre konflikter mellom etterretningen General Directorate of Intelligence (GDI) og høyesterett, blant annet om hvordan arresterte skal behandles og hvilke bevis som godkjennes.

Afghanistan er en ettpartistat, og det er ingen grupperinger eller partier som reelt utfordrer Taliban (Freedom House 2024). Da Taliban markerte tre år ved makten på Bagram-basen i august 2024, oppsummerte emir Haibatullah emiratet slik «The system is Islamic and sharia-based, sharia is being implemented» (Yawar & Greenfield 2024). I november 2022 innførte de facto myndighetene korporale straffer, som siden har blitt hyppig brukt. Pisking er den mest utbredte straffemetoden, men offentlige henrettelser forekommer også.¹ Fra 1. juli til 30. september 2024 registrerte UNAMA 111 tilfeller av korporale straffer, 95 av de straffedømte var menn (UNAMA & OHCHR 2024b). Både kvinner og menn kan idømmes slike straffer, men den store majoriteten er menn (UN Secretary-General 2024, s. 7).

Taliban styrer Afghanistan, men de er også en bevegelse med mange medlemmer som ikke nødvendigvis følger en kommandolinje (Rahimi 2024). Den største trusselen Taliban står overfor, er ifølge en internasjonal analytiker, Taliban selv. Deres problem er at de fortsatt tenker og handler som en opprørsgruppe, men samtidig vil være en ansvarlig myndighet (møte juni 2024). Ifølge Kristian Berg Harpviken har utfordringen for Taliban vært å holde orden i eget hus, det vil si innad i Taliban (Nansen Fredssenter 2024). Det er fortsatt stor avstand mellom Kandahar og Kabul, mellom emiren og regjeringen. Høsten 2024 besøkte emiren for første gang provinser i nord og vest. Besøket tolkes som et forsøk på å framstå som en samlende leder og dempe interne spenninger i Taliban (UN Secretary-General 2024, s. 2).

¹ Landinfo er kjent med seks offentlige henrettelser etter maktovertakelsen, samtlige menn. Det er ofrenes familiemedlemmer som står for henrettelsen. Bakgrunnen er det islamske prinsippet *Qisas* som regulerer gjengjeldelse ved drap eller alvorlig fysisk skade (Radio Free Europe 2024).

2.3 Sikkerhetssituasjonen

Etter maktovertakelsen har Taliban hatt kontroll over alle landets 34 provinser. Siden august 2021 er det ikke lenger væpnet konflikt i landet. Den militære motstanden mot de facto myndighetene er begrenset. Sammenlignet med før maktovertakelsen, er det ingen tvil om at den konfliktrelaterte volden og antallet afghanere som blir drept eller såret i kamphandlinger, er vesentlig redusert (UN Secretary-General 2024). Kriminalstatistikk finnes ikke, men det er grunn til å tro at kriminaliteten er høy. Ifølge en internasjonal analytiker (2024) er det først og fremst arbeidsledig ungdom som står bak kriminaliteten.

Islamic State Khorasan Province (ISKP) utgjør i dag utvilsomt den største sikkerhetstrusselen, men heller ikke ISKP er en eksistensiell trussel for de facto myndighetene (SIGAR 2024, s. 42). De angriper institusjoner eller høytstående tjenestemenn innen de facto myndighetene. I desember 2024 ble de facto flyktningminister Khalil Haqqani² drept i et selvmordsangrep ISKP påtok seg ansvaret for (Fraser & Davies 2024). I tillegg gjennomfører ISKP sekteriske angrep rettet mot religiøse minoriteter og særlig shiaer/hazaraer, og de har angrepet mål som representerer den internasjonale tilstedeværelsen (Landinfo 2024).

De mest aktive motstandsgruppene med røtter i republikken, Afghanistan Freedom Front (AFF) og National Resistance Front (NRF), utgjør heller ingen reell trussel for de facto myndighetene. Dette er i stor grad eksilbevegelser, og de opererer både fra regionen som fra Tadsjikistan og Iran, men også fra Europa. De har ingen åpen tilstedeværelse noe sted i Afghanistan, de kontrollerer ingen territorier, og de synes å ha begrenset styrke. Det er imidlertid vanskelig å vurdere deres faktiske kapasitet (afghansk analytiker, oktober 2024). Gruppene gjennomfører i all hovedsak lavintensitetsangrep – enkle «hit-and-run»-angrep – mot de facto sikkerhetsstyrkene, deres stillinger og kjøretøy (UN Secretary-General 2024, s. 4). Enkelte angrep rammer de facto myndighetene hardt; i desember 2024 angrep AAF en konvoi med personell fra moralpolitiet nordvest i Kabul by. Fem personer mistet livet i angrepet (Zarin TV Network 2024).

2.3.1 Forholdet til Pakistan

Taliban har et nasjonalt fokus, i motsetning til en rekke andre islamistiske grupperinger som al-Qaida. I prinsippet skal ikke Taliban være en trussel mot naboland.

Det er spent på grensen mellom Afghanistan og Pakistan. FN rapporterer om enkelte væpnede sammenstøt i grenseområdene mellom sikkerhetsstyrkene til Pakistan og de facto myndighetene. Sivile drepes i trefningene (UN Secretary-

² Khalil Haqqani var broren til grunnleggeren av Haqqani-nettverket, Jalaluddin Haqqani (1939–2018). Den drepte Khalil Haqqani var onkelen til de facto innenriksminister Sirajuddin Haqqani (Fraser & Davies 2024).

General 2024, s. 5). Pakistan har gjennomført flere luftangrep i det østlige Afghanistan, blant annet i Khost og Kunar. Bakgrunnen for konflikten er at pakistansk Taliban (TTP) oppholder seg og opererer fra afghansk territorium. Etter Talibans maktovertakelse har Pakistan opplevd en økning i terrorangrep utført av TTP (Rehman 2024).

3 Menneskerettighetssituasjonen for menn

Jenter og unge kvinner utsettes utvilsomt for de alvorligste begrensningene og systematiske menneskerettsbruddene etter maktovertakelsen (Human Rights Watch 2024). Menn har i prinsippet full bevegelsesfrihet, både internt i landet, og de kan reise utenlands. De kan fritt delta på alle arenaer i samfunnet, ta utdanning og arbeide. De kan besøke parker, offentlige bad, restauranter og kafeer. Samtidig er det grenser, også for menn: Menn som utfordrer og opponerer mot de facto myndighetene, kan komme i deres søkelys og utsettes for reaksjoner.

Menneskerettigheter, slik begrepet forstås i en vestlig kontekst, er ikke et ideal de facto myndighetene styrer etter. Alle sivile og politiske rettigheter er suspendert, og det er ikke rom for politisk opposisjon (Freedom House 2024). Ifølge den afghanske juristen Haroun Rahimi (møte september 2024) er det imidlertid rom for en viss opposisjon, gitt at den defineres på en snever måte. Man kan ikke stille spørsmål ved Talibans legitimitet eller deres rett til å styre landet. Men som et islamsk emirat anerkjenner de facto myndighetene at de har forpliktelser overfor borgerne. Kravene fra folket må være forankret i de facto myndighetenes ideologiske rammeverk, det vil si deres forståelse av islamsk lov, sharia. Med dette som utgangspunkt er det rom for å diskutere teologiske spørsmål, praktiske problemer befolkningen møter i en krevende hverdag og om Taliban lever opp til løftene de har gitt (Rahimi 2024).

3.1 Hvilke menn kan være utsatt for reaksjoner?

Ifølge Haroun Rahimi (møte september 2024) slås det hardt og resolutt ned på enhver kritikk som stiller spørsmål ved de facto myndighetenes legitimitet. Sensur og straff brukes til å forhindre og slå ned på kritikk av emiratet. Hvor hardt de slår ned på kritikken, avhenger av dens karakter, varierer geografisk og over tid. Ikke minst er det av betydning hvem som står bak kritikken – hvor mektig kritikeren er, hvilken familie han tilhører og hvilke nettverk og støttespillere han kan mobilisere. En internasjonal organisasjon (e-post desember 2024) mener at det fortsatt er store lokale variasjoner og at mye avhenger av hvem som til enhver tid er guvernør i området.

Den afghanske menneskerettighetsorganisasjonen Rawadari registrerte 193 personer, om lag 94 prosent menn, som ble målrettet drept eller såret av Taliban eller ukjente gjerningspersoner i første halvår 2024 (Rawadari 2024, s. 10).

3.1.1 Menn som ytrer seg

Etter maktovertakelsen har ytringsrommet gradvis blitt mindre. Ytringsfriheten og rommet for opposisjon er svært begrenset (Freedom House 2024; UNAMA & OHCHR 2024a). Afghanistan har falt 56 plasser på pressefrihetsindeksen til Reporters Without Borders³ (2024) etter maktovertakelsen, og er nå helt i bunnsjiktet på plass nummer 178 av 180 land. Samtidig har kritikken som fremføres i det offentlige rom stilnet, det er færre demonstranter i gatene. Kritikerne synes å være truet til taushet, eller de har flyttet seg til sosiale medier og lukkede rom.

De facto myndighetene legger strenge begrensninger på driften av uavhengige medier, og en rekke mediehus har stengt dørene (UN Secretary-General 2024, s. 7). Journalisters arbeidsvilkår er krevende, med mindre de bedriver utstrakt selv-sensur og ikke retter kritisk søkelys mot de facto myndighetene. Informasjonstilgangen er vanskelig. Journalister utsettes for trusler, mishandling og vilkårlige arrestasjoner (UNAMA & OHCHR 2024a, s. 14). Ofte får de ikke vite hva som er grunnlaget for arrestasjonen. I oktober 2024 ble journalist Mahdi Ansary fra Afghan News Agency fengslet av etterretningen GDI. Han skal ha blitt arrestert for innhold han publiserte på sosiale medier. Mange afghanske journalister bedriver nå sitt virke fra eksil (Reporters Without Borders 2024; Human Rights Watch 2024).

Den nye moralloven har en egen bestemmelse som definerer rammene for presse- og nyhetsorganisasjoner. Ifølge artikkel 17 (Butt 2024) er det forbudt å publisere rapporter som

- er i strid med islamsk lov og religion
- håner eller ydmyker muslimer
- inneholder bilder av noe animert objekt

3.1.1.1 Internett og sosiale medier

Andelen som bruker internett og sosiale medier, har økt betydelig de siste årene. I 2020 brukte tilnærmet en av fem afghanere internett. Etter maktovertakelsen har antallet fortsatt å øke. Tilgjengeligheten til internett og telekommunikasjonstjenester er god og dekker tilnærmet hele landet.⁴ Det hevdes at stabiliteten på tjenestene er bedre nå enn under republikken fordi det ikke er kamphandlinger og

³ World Press Freedom Index.

⁴ Fem telekommunikasjonsselskaper er aktive i landet: det statseide Afghan Telecom, i tillegg til Etisalat Afghanistan, MTN Afghanistan, Roshan og AfghanWireless Communication Company (IOM 2024b, s. 10).

sabotasjeaksjoner. Landets mobilnett er oppdatert til 4G (Mitchell 2024; IOM 2024b, s. 10).

Internett og sosiale medier er viktige verktøy for de facto myndighetene. De er aktivt til stede både på X, YouTube, WhatsApp og Telegram. Plattformene brukes til å kommunisere både internt til egen befolkning og internasjonalt (Amiri 2024).

Samtidig er digitale plattformer viktig for Talibans motstandere. Etter maktovertakelsen har internett og sosiale medier blitt viktig for tilgang til ufiltrert og usensurert informasjon. Journalister og aktivister bruker sosiale medier for å dokumentere menneskerettsbrudd (Human Rights Watch 2024). Videre brukes digitale medier til å innhente informasjon, men også til å protestere, mobilisere og spre ulike budskap. Om lag 4,5 millioner afghanere bruker Facebook. Brukerne av internett og sosiale medier frykter nedstengninger eller restriksjoner på tilgangen. TikTok er forbudt, og det skal være planer om å begrense bruken av Facebook (Marzaban & Scollon 2024; Amiri 2024). Så vidt Landinfo er kjent med, har det ikke foreløpig blitt innført restriksjoner for bruk av Facebook. Det er imidlertid ubestridt at de facto myndighetene forsøker å følge med på internettstrømmene i landet, men mangler avanserte overvåkningssystemer (Rahimi 2024).

3.1.2 Tidligere myndighetspersoner og sikkerhetspersonell

På tross av amnestiet de facto myndighetene kunngjorde 17. august 2021, ble det også i 2024 rapportert om trusler og overgrep mot tidligere myndighetspersoner og sikkerhetspersonell. Det er vanskelig å vite hvor utbredt slike hevnaksjoner er nå, mer enn tre år etter maktovertakelsen. Ifølge FN (2024) ble det fra mai til august 2024 rapportert om fire utenomrettslige drap, ni vilkårlige arrestasjoner og fengslinger samt seks tilfeller av tortur og mishandling av tidligere myndighetspersoner. Høsten 2024 dokumenterte FN fem drap, fire tilfeller av tortur og 14 arrestasjoner (UN Secretary-General 2024, s. 7). Ulike kilder opererer med ulike tall, og urapporterte saker, altså mørketall, er sannsynlig. Den afghanske menneskerettsorganisasjonen Rawadari (2024, s. 11) har dokumentert at om lag 50 personer som var tilknyttet republikken, ble drept eller såret i løpet av første halvår i 2024.

Det er lite konkret informasjon om de rapporterte sakene. Bakgrunnen og konteksten er ofte uklar. Det er derfor vanskelig å med sikkerhet fastslå hva som kan være den bakenforliggende og utløsende årsaken. En internasjonal analytiker som European Union Agency for Asylum (EUAA) har intervjuet (2024a, s. 88), mener at lojalitet i dag er det viktigste for Taliban, det trumfer tidligere allianser og ståsted.

Det er ikke grunnlag for å hevde at det er systematiske overgrep rettet mot enkelte profiler, men det synes å være vilkårlig og uforutsigbart hvem som rammes. Slik Landinfo forstår situasjonen, dreier det seg ofte om privat hevn. De rapporterte

sakene er utenomrettslige overgrep, og det er ofte uklart hvilken rolle de facto myndighetene spiller. Imidlertid er det et faktum at gjerningspersonene opererer under straffefrihet.

3.1.3 Situasjonen for etniske og religiøse minoriteter

Fortsatt er Taliban i all hovedsak en pashtunsk bevegelse, og det er pashtunere som sitter i ledende stillinger både lokalt og sentralt (Freedom House 2024). Dette er tilfellet også i områder der majoritetsbefolkningen er av annen etnisk opprinnelse, som i Bamian. Dermed utgjør pashtunske talibanere den herskende eliten med makt og myndighet. I tillegg er de i ferd med å bli den økonomiske overklassen (internasjonal analytiker 2024).

De facto myndighetene ledes av et kabinett med kun menn, de aller fleste pashtunere. Kun enkelte stillinger, som regel på lavere nivå i forvaltningen, innehas av ikke-pashtunere. Det er imidlertid enkelte usbekere og tadsjikere i kabinettet; det gjelder blant annet de facto landbruksministeren som er usbek fra Faryab og de facto finansminister som er tadsjik fra Badakhshan. Tre hazaraer ble utnevnt som viseministre kort tid etter maktovertakelsen, og de skal fortsatt sitte i posisjonene (Freedom House 2024; EUAA 2024a, s. 117, 118).

Det rapporteres om spenninger mellom de facto myndighetene og grupper som i liten grad er representert i myndighetsapparatet, som etniske og religiøse minoriteter. I et samfunn der nettverk spiller en avgjørende rolle, er det i mange situasjoner ytterst problematisk å ikke ha kontakter innen de facto myndighetenes lederskap. Lokale forhold spiller inn, og det er grunn til å tro at diskriminering og trakassering er mer utbredt i enkelte områder. I et distrikt i Badakhshan-provinsen har en lokal Taliban-leder nedlagt forbud mot at sunnier og shiaer inngår ekteskap (Hasht-E Subh 2023).

Samtidig rapporterer FN at emiren understreker behovet for samhold. På en samling for alle de facto guvernørene, uttalte emiren at samhold er en klar forutsetning for politisk stabilitet. Det samme budskapet ble gjentatt i forkant av Eid al-Adha-bønnen (UN Secretary-General 2024, s. 1).

Det er ikke rapportert om væpnede sammenstøt mellom hazaraer og de facto myndighetenes sikkerhetsapparat. Den fysiske trusselen mot hazaraer og shiaer er det ISKP som står bak. Samtidig er det et faktum at de facto myndighetene ikke har lyktes i å beskytte hazaraene mot slike angrep (Mohammadi 2024b).

3.1.4 Menn som ikke respekterer restriksjonene overfor kvinner

Menn holdes ansvarlig for kvinnelige familiemedlemmers oppførsel og klesdrakt. De som ikke håndhever Talibans påbud overfor kvinnelige familiemedlemmer, risikerer straff og represalier. Et dekret fra 2022 slår fast at mannlige verger

(mahram) skal straffes hvis kvinner bryter loven. Resultatet er at menn frykter konsekvensene av å støtte afghanske kvinners kamp for økte rettigheter, selv om en betydelig andel av afghanske menn antagelig mener at begrensningene i kvinners rettigheter har gått for langt (Kumar 2024).

Noen tar likevel sjansen og deltar i protestene. Andre jobber i det skjulte, for eksempel ved å tilby hjemmeundervisning eller nettundervisning til jenter over 12 år. Aktivisten Matiullah Wesa reiste landet rundt for å spre budskapet om jenters rett til skolegang og utdanning. I mars 2023 ble han arrestert anklaget for propaganda mot myndighetene. Etter syv måneder i fengsel ble han løslatt (Al Jazeera 2023).

Da kvinnelige TV-journalister fikk påbud om å dekke til ansiktet mens de var på lufta, gikk flere mannlige journalister med munnbind under sending i solidaritet med kvinnelige kolleger. Det var en klar protest, med mottoet «Free her Face» (Radio Free Europe 2022a; Kumar 2024).

3.2 Forekommer tvangsrekruttering til de facto myndighetenes sikkerhetsapparat?

Arbeidsledighet og fattigdom er en stor utfordring for befolkningen. Sett fra myndighetenes perspektiv er tilgangen på arbeidskraft svært god. De facto myndighetene prioriterer å gi lønnet arbeid til sine egne – de som kan vise til at de kjempet på Talibans side under republikken. Det rapporteres at de som jobbet for republikken, mister arbeidet og gradvis erstattes av personer lojale til emiratet. Brorparten av de som rekrutteres, er pashtunere. Unntaket er dem med kritisk ekspertise som piloter, eller de som kan reparere militært utstyr (afghansk analytiker, møte september 2024).

Det er uklart hvor mange som er innrullert i de facto myndighetenes sikkerhetsapparat. Sikkerhetsstyrkene har blitt profesjonalisert, og barnesoldater er fjernet fra styrkene. Selv hevder de facto myndighetene å ha om lag 178 000 mann i hæren. Tallet er vanskelig å verifisere, og enkelte hevder at en betydelig andel er såkalte ghost soldiers. De facto myndighetene skal ha problemer med å betale lønnen til de væpnede styrkene, selv om en stor andel av nasjonalbudsjettet går til sikkerhetsstyrkene (SIGAR 2024, s. 44).

Landinfo er ikke kjent med informasjon som underbygger at det foregår tvangsrekruttering til de facto myndighetenes sikkerhetsapparat. Kilder EUAA har intervjuet, blant annet en afghansk analytiker og en internasjonal journalist, beskriver situasjonen som helt motsatt av tvangsrekruttering. Det er ikke mangel på frivillige rekrutter, det anses heller å være privilegier rundt å slutte seg til de facto sikkerhetsstruktur da det gir arbeid og inntekt (EUAA 2023, s. 42-44).

4 **Situasjonen for menn uten en politisk eller menneskerettslig profil**

Vanlige afghanske menn, uten en særskilt profil og som innordner seg Talibans verdensanskuelse, kan leve uten sikkerhetsmessige utfordringer og uten at de facto myndighetene bryr seg. Men også disse mennene opplever at tilværelsen har blitt påvirket av Talibans maktovertakelse. Arbeidsledighet og økt fattigdom har gjort det vanskelig for mannen å brødfø familien og oppfylle forsørgerplikten. Begrensningene som er pålagt kvinnene, påvirker også menn ved at et normalt familieliv, som å gå en tur i parken, kan være vanskelig.

4.1 **Vanskelig humanitær situasjon**

Mange afghanere er i en fortvilet humanitær situasjon. Talibans maktovertakelse fikk utenlandske regjeringer til å stoppe all langsiktig bistand til Afghanistan, og fattigdommen økte. Internasjonale sanksjoner har kostet det afghanske folket dyrt, men Taliban har vært kompromissløse og ønsker ikke å komme det internasjonale samfunnet i møte (Nansen Fredssenter 2024).

Ifølge FN står fortsatt 23,7 millioner afghanere i en kritisk humanitær situasjon preget av usikker tilgang på mat og underernæring. Mer enn tre år etter maktovertakelsen opplever fortsatt FN og bistandsorganisasjoner at det blant giverne er relativt liten vilje til å bidra med humanitær hjelp til Afghanistan. Situasjonen forverres av klimaendringer som forårsaker flom og tørke (UN Secretary-General 2024, s. 11).

Selv om store deler av bistanden er stoppet opp, viser den afghanske økonomien tegn til moderat vekst. BNP er dog på et mye lavere nivå enn før maktovertakelsen, og handelsunderskuddet er betydelig (UNDP 2023, s. 18; World Bank 2024).

Både næringsdrivende, bønder og vanlige folk skattlegges. Velferdsskatten *zakat* og skatt på avling (*usher*) er nedfelt i den nye morallovens artikkel 18 (Butt 2024). De facto myndighetene finner nye, kreative måter å innkreve gebyr, eksempelvis på tjenester som å utstede og stemple vitnemål fra universitetene (internasjonal analytiker 2024).

4.1.1 **Mannen er familiens forsørger**

I henhold til afghansk kultur og sharia er mannen familiens forsørger. I og med at de facto myndighetene i realiteten har gitt de fleste kvinner yrkesforbud, hviler det et ekstra ansvar på mannen.

Ifølge en internasjonal analytiker (2024) er det storfamiliens forpliktelse overfor hverandre som gjør at befolkningen overlever. Analytikeren viste til at en stor-

familie kan bestå av 80 personer. Av disse kan det være kun fem eller seks i jobb, og som dermed må forsørge hele storfamilien.

4.1.1.1 Arbeidsmarkedet

Det største problemet for befolkningen i byene er arbeidsmarkedet. Mange har mistet arbeidet i løpet av de siste årene, først på grunn av covid og senere som følge av maktovertakelsen. Minst en halv million mistet jobben som en direkte konsekvens av maktovertakelsen. Sysselsettingen er fortsatt under nivået før august 2021 (IOM 2024b, s. 6).

Det foreligger ikke pålitelige tall over antallet arbeidsledige, men det er bred enighet om at arbeidsledigheten er høy, særlig blant ungdom (Kawa 2023). Det er lite arbeid tilgjengelig innen privat sektor. Mange virksomheter klarer ikke å opprettholde driften på grunn av lav etterspørsel. Fattigdom og en svak banksektor gjør at kjøpekraften er lav (UN Secretary-General 2024, s. 14).

En ufaglært arbeider tjener om lag fire euro pr. dag (IOM 2024b, s. 9, 10). Mange ønsker arbeid innen sivil administrasjon eller sikkerhetsapparatet da det gir trygghet og en sikker inntekt. En person med en relativt høy stilling innen etterretningsapparatet eller departementene, tjener om lag 25 000 afghani, som tilsvarer om lag 4000 kroner (internasjonal analytiker 2024).

De fleste afghanere, ifølge UN Habitat (u.å.) tre av fire, bor på landsbygda. Trenden er imidlertid at flere flytter til byene. På landsbygda er de fleste sysselsatt innen jordbruk. De facto myndighetene har forbudt opiumsdyrking, noe som har resultert i en nedgang på 95 prosent, og fratatt mange bønder levebrødet (IOM 2024b, s. 7).

4.1.1.2 Utgifter til bolig, mat og transport

Etter at de fleste utlendingene forlot Afghanistan, er utleiemarkedet i de store byene, som Kabul, mindre stramt. I Afghanistan, som i verden ellers, avhenger leiepriser av en rekke faktorer som beliggenhet og boligens kvalitet. Utleieprisene i Kabul by er om lag 125–215 euro pr. måned, avhengig av antall senger. Utenfor bykjernen er det om lag 30 prosent billigere. I de andre storbyene, som Herat og Mazar-e Sharif, koster en sentrumsleilighet med to senger 80–90 euro, med fire senger rundt det dobbelte (IOM 2024b, s. 5). Talibanere har tatt over mange av eiendommene. Generelt har kun personer med tilknytning til de facto myndighetene, råd til å betale for husvære sentralt i storbyene (internasjonal analytiker, møte juni 2024).

En rekke politiske og økonomiske forhold, lokalt og internasjonalt, påvirker matprisene. Er avlingene gode, synker prisene, mens flom og tørke gjør at produktiviteten i jordbruket reduseres. Et brød koster om lag 1,60 kr, mens 25 kg

ris koster 480 kr i Kabul, men er rimeligere i de andre store byene. Drivstoff som bensin er relativt dyrt, og koster 11 kroner literen (IOM 2024b, s. 5, 6). På grunn av høye oljepriser internasjonalt, har transportkostnadene økt mye etter makt-overtakelsen, anslagsvis med om lag 80 prosent (internasjonal analytiker, møte juni 2024).

4.2 Den nye moralloven angår også menn

Den 21. august 2024 ble Lov for forebygging av last og promotering av dyd publisert etter å ha blitt godkjent av emir Haibatullah. Afghanistan Analysts Network (AAN) har publisert en uoffisiell oversettelse av loven (Butt 2024). Det er særlig bestemmelsene som angår kvinner, som har fått internasjonal oppmerksomhet.

Loven er en detaljert beskrivelse av hvordan både kvinner og menn skal kle og oppføre seg i det offentlige rom. Den presiserer at det ikke er lov å spille musikk i biler eller andre kjøretøy. En mann har forbud mot å se på ansiktet eller kroppen til en kvinne han ikke er i slekt med. En afghansk analytiker (møte september 2024) påpekte at det er ingenting nytt i loven. Slike reguleringer av adferd har, i større eller mindre grad, blitt praktisert helt siden maktovertakelsen. Men det er noen geografiske forskjeller, og variasjoner over tid. Også før maktovertakelsen var kjønnssegregeringen sterk, spesielt på den pashtunske landsbygda, og kvinners tilstedeværelse i det offentlige rom var begrenset (se Landinfo 2020).

Statsansatte er forpliktet til å delta i bønn fem ganger daglig. Ansatte som uteblir fra bønn, får en advarsel, og ved gjentakelse kan de straffes (ABP News Bureau 2024). En internasjonal analytiker opplyste i juni 2024 at for befolkningen ellers var det ikke krav om å be i moskeen eller delta på fredagsbønnen. Likevel kunne det, ifølge analytikeren, bli registrert av lokale PVPV⁵ hvem som ikke deltok i bønnen. De legger også merke til hvilke butikker som holder åpent i bønnetiden, mente analytikeren. Med den nye moralloven er dette skjerpet inn. I henhold til lovens artikkel 26 er det forbud mot å, gjentatte ganger og uten rimelig grunn, utebli fra bønn. Det er videre påbud om faste under fastemåned, med mindre man kan vise til en gyldig grunn som kronisk sykdom (Butt 2024).

4.2.1 Håndhevelse av loven

Lovens kapittel 3 angir sanksjonene for lovbrudd. Strafferammen varierer fra muntlig advarsel til bøter og fengsel. Moralpolitiet kan gi veiledning, men også illegge straff på inntil tre dagers fengsel. Moralpolitiledere og domstoler kan avsi strengere straffer (Butt 2024). Vanlige Taliban-tjenestemenn, for eksempel på

⁵ Ministry for the Propagation of Virtue and Prevention of Vice.

kontrollposter, har ikke myndighet til å håndheve loven (afghansk analytiker, møte oktober 2024).

Moralpolitiet er til stede i gatebildet i hele landet, lett synlige med sine hvite kjortler. Tiltak er iverksatt for å gjøre moralpolitiet i stand til å implementere den nye moralloven. Det har vært opplæring i over 20 provinser, og antallet inspektører er økt (UN Secretary-General 2024, s. 2). De aller fleste i moralpolitiet er menn, men det skal også være enkelte kvinner. I tillegg til å følge med på gatebildet, inspiserer de kontorer, utdanningsinstitusjoner, frisørsalonger og skreddere. Det rapporteres om barberere som har blitt arrestert for å ha barbert kundenes skjegg (Migrationsverket 2024b, s. 10; Rawadari 2024, s. 18, 19). Det er spesielle påbud for butikkeiere, bønder, håndverkere og drosjesjåfører (Butt 2024).

4.2.2 Hvordan er klesdrakten til afghanske menn?

Moralloven har mange straffeforbud for menn, blant annet om skjegglengde og påkledning. Ifølge artikkel 14 skal mannens kropp dekket fra midjen til knærne, knærne skal også dekket. Klærne skal sitte løst. Menn skal ha knyttnevelangt skjegg (Butt 2024).

Ifølge en afghansk analytiker (møte oktober 2024) har gatebildet i byene endret seg, og folk kler seg mer konservativt nå enn tidligere. Endringene er mindre på landsbygda, der de fleste kler seg tradisjonelt i shalwar kameez. Slips er et symbol på vestlig kultur og innflytelse som i liten grad brukes. En internasjonal hjelpearbeider (møte november 2024) fortalte at det er relativt sjeldent å se menn med jeans og vestlige frisyre i gatebildet nå. Glattbarberte menn er uvanlig, men skjegglengden varierer.

I gatebildet er det et klart skille mellom Taliban og befolkningen for øvrig. Talibanere har alltid skjegg og bruker turban, de er iført lys shalwar kameez og mørk vest. Ifølge en afghansk analytiker (møte oktober 2024) tilpasser folket seg etter hvem som er den herskende klassen. Glattbarberte og kortklippede menn blir derfor mindre stilige i en slik kontekst. Forretningsmenn, men også ungdommer, lar nå skjegget gro og kler seg tradisjonelt. Det er mange sosiale fordeler med å kle seg som makthaverne; de som følger en slik kleskodeks, får være i fred for PVPV og blir respektert.

4.2.3 Situasjonen for returnerte og vestliggjorte

Helt siden maktovertakelsen har signalene fra de facto myndighetene vært klare: Afghanere oppfordres til å forbli i Afghanistan (EUAA 2023, s. 44). Afghanere i utlandet ønskes hjem for å bidra med å bygge landet (Landinfo 2022, s. 3).

Det er ingen nøyaktig definisjon eller enhetlig oppfatning av hva det innebærer å være «vestliggjort». Det er lite erfaring med hvordan personer som har oppholdt seg lenge i Vesten, blir møtt av de facto myndighetene. Kunnskapen om returnerte og vestliggjorte er i all hovedsak anekdotisk og ikke systematisk. Det er få tvangsreturner fra vestlige land, selv om det forekommer. I august 2024 deporterte Tyskland 28 straffedømte afghanere, samtlige var menn. Qatar bisto i forhandlingene mellom de to landene (Al Jazeera 2024). Blant passasjerene i fly som lander i Kabul, er det ofte familier bosatt i vestlige land som skal besøke storfamilie og slekt (Landinfo 2022, s. 4).

Ifølge en internasjonal analytiker (2024) utsettes ikke personer som returnerer fra Europa og Vesten for trakassering, men de som reiser tilbake til hjemlandsbyen, må tilpasse seg lokale skikker og klesdrakt. En kilde EUAA har intervjuet, påpeker at Taliban har lite kunnskap om returnerte, og de facto myndighetene synes å ha en relativt likegyldig holdning til dem (EUAA 2024a, s. 45). Dersom de facto myndighetene har mistanke om tilknytning til NRF eller AAF, vil det derimot kunne medføre problemer. Dette gjelder særlig dem med tilknytning til provinser der motstanden antas å være størst, som Panjshir, Baghlan, Takhar og Parwan (internasjonal analytiker, møte juni 2024).

4.3 Færre gutter og unge menn tar utdanning

Det har vært stort fokus på jenters manglende tilgang til skole og utdanning etter Talibans maktovertakelse. I desember 2023 publiserte Human Rights Watch rapporten «Schools are Failing Boys too». Skoletilbudet for gutter har blitt dårligere, blant annet fordi yrkesforbudet for kvinnelige lærere har ført til lærermangel. Internasjonale donorer støtter ikke lenger utdanningssektoren, og ressursmangelen er stor. Det er innført korporale avstraffelsesmetoder, og foretatt store endringer i læreplanene. Utviklingen går fra naturvitenskapelige og humanistiske fag til islamsk rettsvitenskap og religiøse tekster. Skoleledere er erstattet av religiøse ledere uten akademisk bakgrunn (SIGAR 2023; Human Rights Watch 2023).

Offisielle tall finnes ikke, men det er grunn til å tro at antallet gutter som går på skole, er lavere under de facto myndighetene enn under republikken. En USAID-undersøkelse fra november 2022 fant at antallet gutter på ungdomsskolen, var redusert med ti prosent etter maktovertakelsen (SIGAR 2023, s. 7). Mange gutter arbeider for å bidra med å forsørge familien, mens andre reiser ut av landet. Migrasjon synes for mange å være en bedre strategi enn høyere utdanning. Antallet studenter som tok Kankor-eksamen⁶, har sunket fra 200 000 i 2020 til 97 000 i 2023 (Mohibbi & Coburn 2024).

⁶ Kankor er opptaksprøve til universiteter og høyere utdanning.

4.3.1 Unge menn hjernevaskes

Madrassaer har en spesiell plass i Talibans verdensbilde. Taliban-bevegelsen oppsto i madrassaer i Nord-Pakistan og Kandahar-området i første halvdel av 1990-tallet. Talib er arabisk og betyr en som søker kunnskap (Britannica 2024; Radio Free Europe 2022b).

Endring av skole- og utdanningssektoren har vært et av Talibans fremste mål etter at de tok makten. Antallet madrassaer, både for jenter og gutter, har økt formidabelt, fra omkring 5000 før maktovertakelsen til over 21 000 i 2024. De facto myndighetene har omgjort sekulære skoler til madrassaer, og etablert en rekke nye madrassaer over hele landet. Utviklingen har ført til at det er flere madrassaer enn det samlede antallet offentlige og private skoler (Wahaj 2024; UN Secretary-General 2024, s. 3).

Om lag 3,6 millioner studenter var i oktober 2024 innrullet i madrassa-systemet. De facto vise-utdanningsminister Karamatullah Akhundzada hevdet høsten 2024 (som gjengitt i Wahaj 2024) at i løpet av siste året var minst en million barn registrert i madrassaer siste året. Mange foreldre, særlig jenteforeldre innser at dette er den eneste måten barna deres kan få skolegang.

Det er stor grad av religiøs indoktrinering i madrassaene, det skal også finne sted militær trening (Amiry 2024). Det er opprettet et Directorate of Jihadi Seminaries. Læreplanene er endret, og konflikten under republikken omtales som «ekte jihad» i lærebøkene som nå er i bruk (Radio Free Europe 2022b; Mohammadi 2024a). Mange av de som vokste opp under republikken, anses av Taliban som en «tapt generasjon». Ifølge en internasjonal analytiker (møte 2024) er det grunn til bekymring for økt ekstremisme. Madrassaene fremmer Talibans strenge tolkning av islam, og hensikten er å berede den oppvoksende slekten til å forsvare emiratet. Holdninger og verdier i befolkningen vil gradvis endres.

4.4 Menn har ikke råd til å gifte seg

Å inngå ekteskap er et stort økonomisk løft i Afghanistan, særlig for mannens familie som betaler brorparten av kostnadene. Et tradisjonelt bryllup kan koste inntil 40 000 kroner, en svært høy pris i et lavkostland som Afghanistan, der en dagslønn kan være rundt 50 kroner (AFP 2023). I tillegg kommer utgifter til brudepris⁷ som utgjør en betydelig sum. Selv om det er lokale variasjoner, praktiseres brudepris i store deler av landet og blant alle etniske grupper. Brudeprisen varierer avhengig av kvinnens alder, skjønnhet og hvilke inntektsgenerende kunnskaper hun måtte ha. Den er særlig høy i de sørlige og østlige delene av landet (se Landinfo 2019, s. 9, 10). En uformell undersøkelse fra Afghanistan

⁷ Brudepris er en tradisjon som er akseptert og praktiseres i store deler av Afghanistan. Brudepris er summen mannens familie betaler til kvinnens familie for retten til å gifte seg med deres datter (Landinfo 2019, s. 9).

Analysts Network viser at brudeprisen har blitt lavere etter maktovertakelsen. Nå er den i gjennomsnitt 3000–6000 USD (Sabawoon 2022). Dette utgjør likevel et betydelig beløp i et samfunn som det afghanske.

I tillegg til å regulere størrelsen på brudeprisen, har de facto myndighetene forsøkt å regulere utgiftene til selve bryllupet. Et av tiltakene er å arrangere «masse-bryllup» hvor inntil 50 par kan gifte seg. I et bryllup VoA rapporterte fra, holdt en tjenestemann fra PVPV tale og resiterte fra Koranen. Det ble ikke spilt musikk under feiringen (AFP 2023).

5 Migrasjonsviljen er stor og grunnene til migrasjon sammensatte

Migrasjon er nå, som tidligere, en del av det sosiale og kulturelle landskapet i Afghanistan. De siste tiårene har mange afghanere, av ulike grunner, krysset grensen til og fra nabolandene Iran og Pakistan. De søker sikkerhet, arbeid, skal besøke familiemedlemmer eller få tilgang til helsetjenester. Fra juli til september 2024 ble det registrert 1 760 465 grensepasseringer (IOM 2024c, s. 1, 2).

Svært mange afghanere har en plan, eller i hvert fall en drøm, om å forlate landet. Dette på tross av at de, ifølge en internasjonal hjelpearbeider (2024), elsker landet sitt. Iran har en stor afghansk befolkning, men er også transittland for afghanere som ønsker å reise til Europa. Afghanere krysser grensen til Iran både lovlig og irregulært. Iranske konsulater i Afghanistan utsteder inntil 5000 visum daglig, noe som viser betydelig reisevirksomhet. I tillegg krysser mange grensen ulovlig. Det anslås at om lag 650 000 afghanere krysser grensen til Iran i løpet av første halvår i 2024 (diplomatkilde, e-post 2024).

Etter maktovertakelsen har det i perioder vært lang ventetid for å få utstedt pass. For de som ikke betalte bestikkelser, kunne det i de første par årene etter maktovertakelsen ta inntil ett år. De som betalte 2000 USD i bestikkelser, fikk passet umiddelbart. Talibanere som skulle på pilgrimsreise, ble prioritert i passkøen (internasjonal analytiker 2024). I 2024 skal prosessen ha blitt enklere og raskere, i Kabul tar det om lag en måned fra søknad til utlevering av passet. Saksbehandlingstiden er noe lenger for dem som søker i andre deler av landet (Migrationsverket 2024a, s. 23, 24).

5.1 «Hjerneflukt»

Såkalt hjerneflukt er et problem. Personer med høy utdanning og kvalifikasjoner forlater landet. Afghanistan trenger dem, og de etterlater store hull i samfunnet, uttaler Sohaib Raufi, direktør for Center for Strategic and Regional Studies i Kabul (som gjengitt i Islami 2024). Raufi sier videre at de facto myndighetenes

kvinnefiendtlige politikk fører til at menn som ønsker at døtrene skal få skolegang og utdanning, eller at deres ektefelle skal kunne ha lønnsarbeid, ser seg nødt til å forlate landet. Andre sender døtrene til slektninger i utlandet. «Jeg kunne ikke se døtrene mine sitte deprimerte og i kjedsomhet hjemme», sier Abdul Saboor (som gjengitt i Islami 2024). Han sendte døtrene til tanten i Pakistan.

5.1.1 Langt flere menn enn kvinner migrerer

Det er tydelige kjønnsforskjeller når det gjelder omfang av og grunnen til migrasjon fra Afghanistan. En viktig grunn for menns migrasjon er å oppfylle forsørgerplikten overfor resten av storfamilien. IOMs tallmateriale viser med tydelighet at det er en stor overvekt av menn både blant dem som reiser ut av landet og blant dem som kommer tilbake til Afghanistan. Av de som sommeren 2024 krysset grensen til Iran, var hele 92 prosent menn. Migrantene rapporterer at det i stor grad var økonomiske grunner til grensekryssingen. Også blant de som reiser videre til Tyrkia, er majoriteten menn. Fra januar til september 2024 deporterte Tyrkia ca. 18 000 personer til Afghanistan, hvorav 98 prosent var menn (IOM 2024a, c).

Afghanistan var det nest største opprinnelseslandet for asylsøkere i EU i 2023. Blant afghanske asylsøkere som ankommer Europa, er den store majoriteten menn, om lag 80 prosent. Av disse er en av fire registrert som enslig mindreårig (EUAA 2024b, s. 4).

Smuglerruta er kostbar og risikabel. Hvis hele familiegruppen skal forsøke å migrere, er det en utbredt strategi å sende mannen først for å legge til rette for at resten av familien kan komme etter. Dette skjer på tross av at afghanske kvinner nærmest automatisk får beskyttelse i en rekke europeiske land, inkludert Norge. I oktober 2024 fattet EU-domstolen en beslutning om at kjønn og nasjonalitet skal være tilstrekkelig for å gi afghanske kvinner beskyttelse (Reuters 2024).

Skriftlige kilder

- ABP News Bureau (2024, 8. august). Taliban's New Diktat: Govt Employees Must Attend Mosques Five Times A Day. *ABP News Bureau*. Tilgjengelig fra <https://news.abplive.com/news/world/afghanistan-taliban-supreme-leader-hibatullah-akhundzada-taliban-government-1708961> [lastet ned 19. desember 2024].
- AFP (2023, 25. desember). Afghans Marry in Mass Ceremony in Bid to Cut Costs. *VoA*. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/afghans-marry-in-mass-ceremony-in-bid-to-cut-costs/7411499.html> [lastet ned 4. november 2024].
- Al Jazeera (2023, 26. oktober). Afghanistan girls education activist Matiullah Wesa released by Taliban. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/26/afghan-girls-rights-activist-matiullah-wesa-freed-by-taliban> [lastet ned 16. desember 2024].
- Al Jazeera (2024, 30. august). Germany departs 28 Afghans for first time since 2021 Taliban takeover. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2024/8/30/germany-departs-28-afghans-for-first-time-since-2021-taliban-takeover> [lastet ned 17. desember 2024].
- Amiri, Soraya (2024, 24. april). Why the Taliban Love Social Media. *The Walrus*. Tilgjengelig fra <https://thewalrus.ca/why-the-taliban-love-social-media/> [lastet ned 6. november 2024].
- Amiry, Sharif (2024, 2. oktober). Inside Taliban religious schools: What girls are taught. *Amu*. Tilgjengelig fra <https://amu.tv/127523/> [lastet ned 1. november 2024].
- Britannica (2024). Taliban. *Encyclopedia Britannica*. Tilgjengelig fra <https://www.britannica.com/topic/Taliban> [lastet ned 4. november 2024].
- Butt, John (2024, 31. august). *The Propagation of Virtue and Prevention of Vice Law, translated into English*. Kabul: Afghanistan Analysts Network. Tilgjengelig fra <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/political-landscape/the-propagation-of-virtue-and-prevention-of-vice-law-translated-into-english/> [lastet ned 3. oktober 2024].
- EUAA, dvs. European Union agency for Asylum (2023, desember). *Afghanistan – Country Focus*. Valletta: EUAA. Tilgjengelig fra https://coi.euaa.europa.eu/administration/easo/PLib/2023_12_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Country_Focus.pdf [lastet ned 6. november 2024].
- EUAA, dvs. European Union Agency for Asylum (2024a, november). *Afghanistan - Country Focus*. Valletta: EUAA. Tilgjengelig fra https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2024-11/2024_11_EUAA_COI_Report_Afghanistan_Country_Focus_0.pdf [lastet ned 11. november 2024].
- EUAA, dvs. European Union agency for Asylum (2024b, juli). *Data analysis of asylum applications by sex and age1 in 2023*. Valletta: EUAA. Tilgjengelig fra https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2024-07/AR2024_factsheet28_applications_sex_age_EN_0.pdf [lastet ned 4. november 2024].
- Fraser, Simon & Davies, Caroline (2024, 11. desember). Suicide bomb kills Taliban minister in Kabul. *BBC*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/articles/cvg952q81x8o> [lastet ned 18. desember 2024].

- Freedom House (2024). *Freedom in the World 2024. Afghanistan*. Washington D.C.: Freedom House Tilgjengelig fra <https://freedomhouse.org/country/afghanistan/freedom-world/2024> [lastet ned 8. oktober 2024].
- Hasht-E Subh (2023, 3. februar). Taliban Ban Shia-Sunni Marriages in Badakhshan's Nusay District. *Hasht-E Subh*. Tilgjengelig fra <https://8am.media/eng/taliban-ban-shia-sunni-marriages-in-badakhshans-nusay-district/> [lastet ned 5. november 2024].
- Human Rights Watch (2023, 6. desember). *"Schools are Failing Boys Too"*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2023/12/06/schools-are-failing-boys-too/talibans-impact-boys-education-afghanistan> [lastet ned 1. november 2024].
- Human Rights Watch (2024, 11. januar). *Afghanistan. Events of 2023*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/afghanistan-0> [lastet ned 6. november 2024].
- IOM (2024a). Displacement Tracking Matrix Afghanistan. Flow Monitoring Snapshot. 29. September - 5 October 2024. IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/afghanistan> [lastet ned 11. oktober 2024].
- IOM (2024b, 17. september). *Information up-date on the socio-economic situation in Afghanistan*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra https://www.ecoi.net/en/file/local/2115677/Info+request_Afghanistan+2024.pdf [lastet ned 7. november 2024].
- IOM (2024c, 21. oktober). *Mobility Dynamics at Afghanistan's Borders: Flow Monitoring Quarterly Report 3: July - September 2024*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/afghanistan/mobility-dynamics-afghanistans-borders-flow-monitoring-quarterly-report-3-july-september-2024> [lastet ned 4. november 2024].
- Islami, Modaser (2024, 5. oktober). Afghanistan's brain drain continues as job security, education prospects fade. *Arab News*. Tilgjengelig fra <https://www.arabnews.com/node/2574042/world> [lastet ned 31. oktober 2024].
- Kawa, Amin (2023, 29. oktober). Persistent Unemployment: World Bank Reports Unemployment Rate in Afghanistan Doubles. *Hasht-e Subh*. Tilgjengelig fra <https://8am.media/eng/persistent-unemployment-world-bank-reports-unemployment-rate-in-afghanistan-doubles/> [lastet ned 8. november 2024].
- Khaama Press (2024, 11. januar). Maulana Fazlur Rehman meets Mullah Hibatullah in Kandahar. *Khaama Press*. Tilgjengelig fra <https://www.khaama.com/maulana-fazlur-rehman-meets-mullah-hibatullah-in-kandahar/> [lastet ned 16. desember 2024].
- Kumar, Ruchi (2024, 16. august). Many Afghan men believe in women's rights. But they're afraid to speak out. *NPR*. Tilgjengelig fra <https://www.npr.org/sections/goats-and-soda/2024/08/16/g-s1-16747/afghanistan-taliban-womens-rights-girls-education> [lastet ned 1. november 2024].
- Landinfo (2019, 10. mai). *Ekteskap*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/05/Temanotat-Afghanistan-Ekteskap-10052019.pdf> [lastet ned 24. juni 2022].
- Landinfo (2020, 29. mai). *Temanotat Afghanistan: Kvinners bevegelsesfrihet*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/05/Temanotat-Afghanistan-Kvinnens-bevegelsesfrihet-29052020.pdf> [lastet ned 2. juni 2022].
- Landinfo (2022, 29. september). *Utreise og retur etter Talibans maktovertakelse*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2022/09/Landinfo-respons->

- [Afghanistan-Utreise-og-retur-etter-Talibans-makttovertakelse-29092022.pdf](#) [lastet ned 17. januar 2023].
- Landinfo (2023, 23. januar). *Utviklingen av det islamske emiratet*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2023/01/Afghanistan-temanotat-Utviklingen-av-det-islamske-emiratet-23012023.pdf> [lastet ned 19. desember 2024].
- Landinfo (2024, 27. juni). *ISKP i Afghanistan og i verden*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2024/06/Afghanistan-respons-ISKP-i-Afghanistan-og-i-verden-27062024.pdf> [lastet ned 25. oktober 2024].
- Marzaban, Omid & Scollon, Michael (2024, 14. april). Facebook Restrictions The 'Last Nail In The Coffin' For Free Speech In Afghanistan. *Radio Free Europe*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/afghanistan-facebook-last-nail-free-media/32904803.html> [lastet ned 5. november 2024].
- Migrationsverket (2024a, 16. desember). *Afghanistan: Identitetshandlinger*. Norrköping: Migrationsverket. Tilgjengelig fra <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=48908> [lastet ned 17. desember 2024].
- Migrationsverket (2024b, 16. april). *Restriksjoner og begrensninger av personlig frihet under talibanstyret*. Norrköping: Migrationsverket Tilgjengelig fra <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=48233> [lastet ned 8. november 2024].
- Mitchell, Robbie (2024, 29. februar). Afghanistan: Developing and Maintaining Internet Resilience in the Face of Conflict. *Internet Society*. Tilgjengelig fra <https://pulse.internetsociety.org/blog/afghanistan-developing-and-maintaining-internet-resilience-in-the-face-of-conflict> [lastet ned 5. november 2024].
- Mohammadi, Gul Hassan (2024a, 5. januar). Jihadi Seminaries Under the Taliban: A Looming Threat. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <https://thediplomat.com/2024/01/jihadi-seminaries-under-the-taliban-a-looming-threat/> [lastet ned 4. november 2024].
- Mohammadi, Gul Hassan (2024b, 24. januar). The Plight of Hazaras Under the Taliban Government. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <https://thediplomat.com/2024/01/the-plight-of-hazaras-under-the-taliban-government/> [lastet ned 5. november 2024].
- Mohibbi, Abdul Aziz & Coburn, Noah (2024, 8. august). How Taliban Rule Has Reshaped Higher Education in Afghanistan. *The Diplomat*. Tilgjengelig fra <https://thediplomat.com/2024/08/how-taliban-rule-has-reshaped-higher-education-in-afghanistan/> [lastet ned 1. november 2024].
- Nansen Fredssenter (2024). Hva har vi lært etter tre år med Taliban? *Nansen Fredssenter*. Tilgjengelig fra <https://peace.no/tre-ar-siden-talibans-makttovertakelse-hva-har-vi-laert/> [lastet ned 9. oktober 2024].
- Radio Free Europe (2022a, 25. mai). 'Free Her Face': Male Afghan Journalists Don Masks, Express Solidarity With Female Colleagues. *Radio Free Europe*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/afghanistan-female-tv-presenters-masks-male-journalists/31867322.html> [lastet ned 11. november 2024].
- Radio Free Europe (2022b, 25. juni). 'War On Education': Taliban Converting Secular Schools Into Religious Seminaries. *Radio Free Europe*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/taliban-secular-schools-converted-madrasahs-education/31914672.html> [lastet ned 4. november 2024].

- Radio Free Europe (2024, 13. november). Taliban Carries Out Sixth Public Execution Since Returning To Power. *Radio Free Europe*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/taliban-public-execution-paktia-gardez-retribution-afghanistan/33200641.html> [lastet ned 8. januar 2025].
- Rawadari (2024, august). *The Afghanistan Mid-Year Human Rights Situation Report*. [s.n.]: Rawadari. Tilgjengelig fra https://rawadari.org/wp-content/uploads/2024/08/RW_MidYear2024_HRReport_ENG.pdf [lastet ned 17. desember 2024].
- Rehman, Zia Ur (2024, 20. april). Why did the Afghan Taliban sour on Pakistan? *DW*. Tilgjengelig fra <https://www.dw.com/en/why-did-the-afghan-taliban-sour-on-pakistan/a-68873894> [lastet ned 25. oktober 2024].
- Reporters Without Borders (2024, 23. oktober). *Afghanistan: journalist Mahdi Ansary, imprisoned by the Taliban's General Intelligence Directorate, must be released immediately*. Paris: Reporters without Borders. Tilgjengelig fra <https://rsf.org/en/afghanistan-journalist-mahdi-ansary-imprisoned-taliban-s-general-intelligence-directorate-must-be> [lastet ned 5. november 2024].
- Reuters (2024, 4. oktober). EU court rules gender and nationality enough to grant Afghan women asylum. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/law/2024/oct/04/eu-court-rules-gender-and-nationality-enough-to-grant-afghan-women-asylum> [lastet ned 4. november 2024].
- Sabawoon, Ali Mohammad (2022). Living in a Collapsed Economy (4): The desperation and guilt of giving a young daughter in marriage. *Afghanistan Analysts Network*. Tilgjengelig fra <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/living-in-a-collapsed-economy-4-the-desperation-and-guilt-of-giving-a-young-daughter-in-marriage/> [lastet ned 11. januar 2023].
- Siddique, Abubakar (2024, 6. september). The Azadi Briefing: Reclusive Afghan Taliban Chief Appears To Make Rare Trip. *Radio Free Europe*,. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/afghanistan-taliban-haibatullah-akhunzada-power/33109633.html> [lastet ned 16. desember 2024].
- SIGAR, dvs. Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (2023, oktober). *Status of Education in Afghanistan: Taliban Policies Have Resulted in Restricted Access to Education and a Decline in Quality*. Washington D.C.: SIGAR. Tilgjengelig fra <https://www.ecoi.net/en/file/local/2099571/SIGAR-24-01-IP.pdf> [lastet ned 1. november 2024].
- SIGAR, dvs. Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (2024, 30. juli). *Quarterly report to the United States Congress*. Washington D.C.: SIGAR. Tilgjengelig fra <https://www.sigar.mil/Portals/147/Files/Reports/Quarterly-Reports/2024-10-30qr.pdf> [lastet ned 9. oktober 2024].
- UN Habitat (u.å.). *Afghanistan*. Kabul: UN Habitat. Tilgjengelig fra <https://unhabitat.org/afghanistan> [lastet ned 18. desember 2024].
- UN Secretary-General (2024, 9. september). *The situation in Afghanistan and its implications for international peace and security*. New York: UN General Assembly. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/sg_report_september_s-2024-664.pdf [lastet ned 2. oktober 2024].
- UNAMA & OHCHR (2024a, november). *Media Freedom in Afghanistan*. Kabul: UNAMA. Tilgjengelig fra

https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_report_on_media_freedom_in_afghanistan.pdf [lastet ned 8. januar 2025].

UNAMA & OHCHR (2024b). *Update on the human rights situation in Afghanistan: July - September 2024 Update*. Kabul: UNAMA. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/english_-_unama_-_update_on_hr_situation_in_afghanistan_-_july-sept_2024.pdf [lastet ned 11. november 2024].

UNDP (2023, 18. april). *Afghanistan Socio-economic outlook*. Kabul: UNDP. Tilgjengelig fra <https://www.undp.org/afghanistan/publications/afghanistan-socio-economic-outlook-2023> [lastet ned 29. august 2023].

Wahaj, Homa (2024, 8. oktober). Religious education surges under Taliban as secular schooling languishes. VoA. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/religious-education-surges-under-taliban-as-secular-schooling-languishes/7815283.html> [lastet ned 1. november 2024].

World Bank (2024, desember). *Afghanistan Development Update*. Washington D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/126f9684f0c7ff20248c0c7bf45cccd-0310012024/original/Afghanistan-Development-Update-December-2024-Final.pdf> [lastet ned 17. desember 2024].

Yawar, Mohammad Yunus & Greenfield, Charlotte (2024, 15. august). Taliban marks three years of rule and sharia law in Afghanistan. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/taliban-marks-three-years-rule-sharia-law-afghanistan-2024-08-15/> [lastet ned 7. november 2024].

Zarin TV Network (2024, 4. desember). Afghan Freedom Front claims killing 5 Taliban officials in Kabul attack. *Zarin TV Network*. Tilgjengelig fra <https://zarintv.com/english/202412049890> [lastet ned 18. desember 2024].

Muntlige kilder

Diplomatkilde. E-post november 2024.

Internasjonal analytiker. Møte juni 2024.

Afghansk analytiker. Digitalt møte oktober 2024.

Jurist Haroun Rahimi. Digitalt møte september 2024.

Internasjonal hjelpearbeider. Digitalt møte november 2024.

Internasjonal organisasjon. E-post desember 2024.